

Филозофски Факултет Универзитета у
Београду

Дипломски рад

Положај жене током Другог Светског рата
у Сједињеним Америчким Државама у
сећањима

Студент:
Данијела Сакан
ИС16/208

Ментор:
др Дубравка Стојановић

У Београду
Септембра 2018.

Садржај:

1. Предговор
2. Увод
3. Приватни живот
 - 3.1. Промене у животним навикама
 - 3.2. Волонтирање
 - 3.3. Свакодневни живот
 - 3.4. Брачно питање у ратно време
4. Ратна индустрија
 - 4.1. Регрутација нове радне снаге
 - 4.2. Жене у мушком свету
 - 4.3. Дискриминација
 - 4.4. Баланс између посла и породице
5. Закључак
6. Извори и литература
 - 6.1. Литература
 - 6.2. Извори

1. Предговор

Рад настоји да објасни како и у којој мери је Други Светски рат утицао на промену улоге жене у разним сферама живота, како приватног тако и пословног, и да на основу чињеница и сећања, као историјског извора, направи паралелу између догађаја који су утицали на ту промену.

Методе, коришћене у истраживањању, током писања рада, су анализа интервјуа и компарација искустава са званичном литературом и чињеницама.

Рад садржи два већа, концептуално и методолошки повезана поглавља, подељена на мање делове. У првом делу описане су промене које су се десиле у приватном животу жена у Сједињеним Америчким Државама током рата, а у другом делу, њихов улазак у ратну индустрију и прихватање нове, понуђене улоге.

Као примарни извор за писање рада, коришћени су интервјуи 10 жена, које су приступиле одбрамбеној индустрији, а које су изабране на основу њиховог искуства које је било типично за жене тог периода. Свака је имала своју причу, испричану у личном стилу. Жене су припадале разним групама: оне са претходним радним искуством; младе нове раднице; домаћице које су приступиле индустрији.

Коришћење сећања, као историјског извора је начин спровођења историјског истраживања кроз интервјуе особа, које деле своје лично искуство, стечено у значајном периоду који се истражује. У овом случају је то период од уласка Америке у рат 1942. године, до краја рата, 1945. године. Из разлога што су сећања примарни извор, мора се водити рачуна да је то лично мишљење, искуство или став особе која се интервјуише, и као такав он је субјективан. Из тог разлога, обично се користе заједно са другим примарним или секундарним изворима и литературом, како би се стекло разумевање и увид у историјски догађај.

2. Увод

Сједињене Америчке Државе улазе у рат 8. децембра 1941. године. Да би се водио одржив рат, цела нација морала је да буде мобилисана. Преовлађујући различити дискриминаторски ставови о женама, Афроамериканцима и другим мањинама, морали су бити стављени по страни, уколико већ нису могли бити промењени.

У предвечерје рата, земља се још увек опорављала од Велике кризе. Стопа незапослености, иако је смањена, и даље је висока. Традиционални став, да удата жена не треба да привређује и даље је присутан. Међутим, улога жене, повећава се током година кризе, када она постаје стуб породичног живота. Сви занати, које је морала да зна пре технолошког развоја, опет су били неопходни. Живот жене 1941. веома је подсећао на онај који су водиле њихове мајке. Технолошке предности, стављене су по страни, јер, услед нових ратних околности, није било доступности добара. Те 1941. године, 1/3 домаћинстава, још увек је користила шпорете на дрва или угаљ, вода је доношена из бунара, веш се прао на руке. На кућне послове, трошено је око 50 часова недељно, како у граду тако и на фармама.

О новој економској ситуацији нису само морале да размишљају најсиромашније жене и домаћице. Улога се мења и за жене које су биле запослене, за самохране мајке, тинејџерке, све су морале да преузму нову економску улогу у домаћинству.

Око половине популације, још увек је живело у руралним подручјима и градовима испод 50 000 становника, у којима су преовладавале традиционалне вредности¹. Породица је идеализована и постаје темељ друштвене заједнице. Радио програми, који су били веома популарни, емитовали су емисије које су промовисале породицу као стуб друштва из ког долази морална снага нације. "One man's family"², популарна радио емисија, слушана на нивоу целе државе,

¹ "Population: 1790 to 1990"

<<https://www.census.gov/population/censusdata/table-4.pdf>> (17.09.2018.)

² "One Man's Family", <<https://archive.org/details/OneMansFamily>> (17.09.2018).

представљала је идеалне вредности за сваког појединца, без обзира на класу и положај у друштву.

Радио је био значајан вид забаве током година кризе. Имао је утицај на свачији живот. Људи, нарочито жене као циљна група многих емисија, кроз емисије и сапунице које су емитоване, могли су да се поистовете. Хероине су биле жене из ниже или средње класе, које су посветиле свој живот радећи и помажући другима. Ови серијали славили су обичне жене³. Преко 20 милиона жена, свакодневно је слушало разне серијале, који су поред емоционалног растерећења, давали и савете о свакодневном животу, који је био промењен услед рата. Ова форма популарне културе није приказивала жену као слабу и зависну од других, него као јаку и способну да се избори са свим недаћама. Жене су стављане испред мушкараца, али смо док су пратиле одређену, прописану улогу која је пропагирана. Реалност је била мало другачија. Младе жене, средње класе, радиле су у гранама које су слабије плаћене, само док не уђу у брачне воде, тада се повлаче са послова.

Од раних дана индустријализације у Сједињеним Државама, било је ретко да жена, белкиња, настави да ради након удаје, док су Афроамериканке цео свој живот, остајале економски активне⁴. Током економске кризе 1930их година, већи број жена улази у радну класу, због ниских примања мужева, али то изазива огорчење јавности. С обзиром на високу стопу незапослених мушкараца, сматрало се да жена не треба да ради уколико њен супруг има посао, чак 82% 1936. године. Анкете показују да је већина сматрала да би се требао донети закон који би забранио женама да раде⁵. Такви закони нису никад прошли, али ставови се нису мењали.

Када је Америка ушла у рат, после Перл Харбура, драстично се мењају ствари у држави. Нове фабрике се граде, проширују радна места. Нуде се добро плаћени послови, који не само да привлаче људе из градова, већ и оне из руралних делова државе. Долази од масовне миграције са Југа, Југозапада и

³"Stella Dallas (radio)", <[https://en.wikipedia.org/wiki/Stella_Dallas_\(radio\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Stella_Dallas_(radio))> (17.09.2018.)

⁴ *Moderna Americka Kultura*, Kristofer Bigsbi, Podgorica 2009, 217

⁵ Hadley Cantril, *Public Opinion, 1935-1946*. Princeton: Princeton University Press, 1951.

<https://archive.org/stream/publicopinion19300unse/publicopinion19300unse_djvu.txt> (17.09.2018.)

Средњег запада у индустријске центре Запада и Севера државе. Како је преко 12 милиона мушкараца било повучено на фронт, отворила се потреба за новом радном снагом што је значило да предрасуде морају бити уклоњене, како према женама тако и према Афроамериканцима⁶. У свом говору 1942. Председник Рузвелт, износи став да предрасуде морају да стану⁷. Тако почиње укључивање жена у индустрију. Вест о добрим платама у индустрији брзо се ширила, и све више жена одазива се позиву. Дискриминација је била све присутна како у индустрији тако и у војсци. У почетку, запошљаване су само Англоамериканке, али то се убрзо мења. Рузвелт коначно доноси закон који је забрањивао било какав облик дискриминације у фабрикама за ратну производњу, владиним секторима и војсци⁸.

До 1944. жене су биле неопходне као радна снага, међутим већ крајем те године долази полако до промена и припрема жена да преузму нову, послератну улогу. Резултати које је објавио женски биро (Women's Bureau), показују да би 75 посто жена које су биле запослене, и после рата, остале у радном односу⁹. Међутим економија није могла да издржи останак жена у индустрији заједно са повратком војника са фронтова, који су желели своја радна места, напуштена ради учешћа у рату. Било је и оних жена које су желеле да напусте радна места, уморне од жонглирања између кућних обавеза и обавеза на послу, али оне које су радиле у фабрикама, нису могле да бирају. Масовни откази почели су да се шаљу како је објављено закључивање мира.

Медији у сарадњи са америчком владом, мењају улогу жене. Независна жена, која је промовисана у сапуницама и радио емисијама, престаје да буде у фокусу, а на њено место долази нова, девојка из суседства, која од независне жене, прелази у сексуални објекат, са Мерилин Монро у главној улози.

⁶ "Research Starters: US Military by the numbers"

<<https://www.nationalww2museum.org/students-teachers/student-resources/research-starters/research-starters-us-military-numbers>> (22.09.2018)

⁷ Franklin D. Roosevelt, "107- Fireside Chat.", October 12. 1942.

<<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=16178>> (17.09.2018.)

⁸ Franklin D. Roosevelt, "Executive Order 8802: Prohibition of Discrimination in the Defense Industry 1941."

<<https://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=false&doc=72#>> (17.09.2018.)

⁹ Women Workers in Ten War Production Areas and Their Postwar

Employments Plans: "Women's Bureau Bulletin, No. 209"

<<https://fraser.stlouisfed.org/title/5480>> (17.09.2018.)

3. Приватни живот

3.1. Промене у животним навикама

Поред милиона жена, прикључених радној снази, био је и на милионе жена које нису ушле у радни однос. Разлози због којих неке нису биле запослене су разни, али један је доминантан, а то је обавеза око вођења домаћинства. Имућније породице, често су имале кућну помоћницу, најчешће Афроамериканку, која је водила рачуна о домаћинству и бринула о деци, јер је просечна породица имала по четворо деце¹⁰. Статистички гледано, ако узмемо пример Лос Анђелеса, 1940. године, преко 55 процената небелкиња (Афро и Латино-американки) биле су раднице у приватним домаћинствима. Десет година касније број се смањује на 15 посто. Једна од тих жена, која је временом успела да остави за собом рад у домаћинствима и искористи потражњу тржишта за новим радицама, била је и Кристина Хил, јер како је навела, нису све породице биле добри послодавци а рад је био изузетно физички напоран са мало слободног времена¹¹.

Бити домаћица 1940их година, значило је имати посао са пуним радним временом¹². Како је рат одмицао, све више производа, хране и добара одлази за војне потребе. То је нагнало домаћинства да рационално користе сировине које су им на располагању. Посао вођења домаћинства постаје много комплекснији, почевши од намирница, које више нису могле да се купе јер је увоз стао, до тога да је потрага за намирницама постала отежана услед немогућности да се обилазе радње и градови, због повећане цене нафте и недостатка исте, у мери у којој су навикли.

Ратна производња била је примарна и изискивала је много сировина које су повлачене са тржишта на штету цивила. У паничном налету, након Перл Харбура, локалне радње биле су опустошене. Цене намирница драстично су скакале. Да би се избегло даље нерационално снабдевање намирницама, влада је

¹⁰ *Moderna Americka Kultura*, Kristofer Bigsbi, Podgorica 2009, 217

¹¹ *Rosie The Riveter Revisited, Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Fanny Christina Hill*, 33

¹² *History of Women in America, American Women and World War II*, Doris Weatherford, New York 2008, 200

морала да пронађе решење. Уведен је систем рационалне потрошње који је контролисао цену и количину продате робе¹³. Истраживања јавног мњења, показују да је 2/3 становништва подржавало одлуку владе око увођења рационалне потрошње¹⁴. Рационализација добара имала је две сврхе: 1. Да се оскудни ресурси расподеле тако да су доступни и добростојећим и сиромашнијим грађанима; 2. Да се цене контролишу и избегне инфлација.

Женски магацини, свакодневно су подсећали домаћице, и на неку руку их тешили, да иако је уведена рационализација, оне су опет у бољој позицији него народ у Европи, Кини или Русији. На основу сећања интервјуисаних жена, које су биле директне учеснице периода о коме причамо, види се да није свакој рационализација тешко падала. Углавном су се сналазиле са намирницама које је нудило тржиште, за неке су налазиле замену а од неких су се одвикле. Разлика је била што нису куповале залихе хране као што се данас купују¹⁵.

Канцеларија за регулисање цена (Office of Price Administration), 30. јануара 1942.¹⁶, поставила је миминуме и максимуме цена и извршила распоређивање хране и добара у циљу боље дистрибуције ресурса који су дефицитарни. До пролећа, нико није могао купити шећер без купона који је издавала влада. Ускоро, издати су купони и за друге намирнице (цигарете, месо, сир, путер, млеко, конзервиране производе..). Сваки грађанин добијао је књижицу са купонима који су се користили при куповини одређених добара¹⁷. До краја рата, рестрикције су углавном укинуте, али на шећер су остале до 1947. године, јер је шећерна трска коришћена у производњи оружја.* То је уједно и намирница која је највише недостајала свима¹⁸. На другом месту била је кафа,

¹³ Food Rationing in Wartime America <<https://www.history.com/news/food-rationing-in-wartime-america> > (15.09.2018.)

¹⁴ Gallup, *The Gallup Poll*, 328

¹⁵ Rosie The Riveter Revisited, *Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Fanny Christina Hill*, 39, *Juanita Loveless*, 141

¹⁶ "Franklin D. Roosevelt, Statement on Signing the Emergency Price Control Act" January 30, 1942. < <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=16192> > (17.09.2018.)

¹⁷ "Ration book", < <https://www.nationalww2museum.org/students-teachers/student-resources/research-starters/take-closer-look-ration-books> > (17.09.2018.)

* Од шећерне трске добијала се меласа, од које се производио етил алкохол, потребан за војну индустријску производњу

¹⁸ Gallup, *The Gallup Poll*, 520

које је за разлику од шећера, убрзо било у нормалним количинама, када је Атлантук осигуран за слободну пловидбу бродова до Латинске Америке.

Рационализација сировина, значила је да домаћице имају задатак детаљнијег планирања оброка. Већина није имала замрзивач, па месо није могло дуго да стоји. Услед повећане војне потрошње меса, купони на месо уведени су марта 1943. Количина коју је добијало домаћинство није била мала, чак је била еквивалента оној која је била потребна за конзумацију 1930их година, али после кризе, конзумација је повећана, па се осети несташница. То представља додатно оптерећење јер подразумева детаљно финансијско планирање¹⁹.

Лимтирана дистрибуција одређених намирница, није била узрокована само недостатком истих, већ и због мањка метала који је одлазио у војне сврхе, а користио се за конзервирање хране. Цивилима је било доступно само 15 посто челика, од укупне националне производње. Избацивање конзервиране хране, значило је да домаћице морају увек да имају на располагању свеже производе, које је било тешко пронаћи, нарочито ван сезоне. Мањак конзервиране хране, утиче и на буџет радничке класе, јер је таква врста хране била јефтинија а скраћивала је време припреме оброка. У мањим градовима и на фармама, ови проблеми лакше су превазилажени, јер је било распрострањено узгајање мањих башта. По истраживању јавног мњења, чак 75 посто испитаника, рекло је да је стављало зимницу²⁰. Влада је у сарадњи са медијима пропагирала узгајање башта и стављање зимнице, представљајући то као патриотски чин и правећи паралелу између војника на фронту и жена у кухињи²¹. Маркетиншка индустрија, пребацује се са убеђивања купаца да купе одређени производ, на објашњавање зашто одређени производ не може бити продат. Сарадња државе и медија је била добро уиграна. Субјективни осећај о мањку производа био је другачији код сваког. У неким породицама, где је жена заједно са мужем привређивала, као што је био случај код Хелене Студер, рационализација није

¹⁹ History of Women in America, *American Women and World War II*, Doris Weatherford, New York 2008, 204

²⁰ Gallup, *The Gallup Poll*, 426

²¹ Kelly A. Spring, "Food Rationing and Canning in World War II", <<https://www.womenshistory.org/articles/food-rationing-and-canning-world-war-ii>> (17.09.2018)

тако тешко падала јер су имали одређене контакте са продавцима, који су им , како каже, ”испод тезге” давали производе²².

Истражујући ставове жена, о стварима које нису биле доступне за време рата, видимо да им је недостатак тканина представљао удар на женственост. Свилене чарапе, статусни симбол, постају недоступне на тржишту, док појава синтетичких није задовољавала модне потребе одређених жена²³. Рат доводи и до појаве нових модних стилова, које диктира несташница тканина. Примећујем да су многе жене, без обзира на расу, још као мале научиле да шију, па су то знање искористиле или за шивење дечије одеће, у случају Хелен Струдер, која је, како каже била толико креативна, да су јој бебе биле увек најбоље обучене, до оних које су шиле одећу за мужа и себе, као Марија Бекер, јер је било јефтиније од куповине нове²⁴.

Међу првим потезима државе, било је увођење контроле потрошње горива, која је уведена јер је била везана за производњу гуме. Нафта и гума биле су две повезане ствари. Лимитирана потрошња горива значи мање коришћење возила, које смањује потрошњу точкава на колима, који нису били доступни за продају, осим уз специфичне дознаке и дозволе. Како сирова гума није била доступна док поново није освојен Пацифик, а синтетичка још није пронађена, рационализација је била неопходна. То је утицало на свакодневни живот на више начина. Морало је да се води рачуна о грејању кућа, породице нису одлазиле на дугачка путовања, кување је било искључиво на дрва или угаљ. Туризам се гаси, што опет утиче на жене, јер су у тој грани привреде, жене већински биле запослене²⁵.

Разни магацини, опет у сарадњи са владом, упућују женама да су кључне у функционисању система националне потрошње. Иронија је била та, да на почетку увођења рационализације потрошње, ниједна жена није била у одборима за утврђивање рационалних мера. Белци бизнисмени, били су ти који су водили одборе, јер су прве мере рационализације биле везане за гориво и

²² Rosie The Riveter Revisited, *Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Helen Studer*, 189

²³ исто

²⁴ исто, *Fanny Christina Hill*, 30, *Margarita Salazar McSweyn*, 77, *Helen Studer*, 181, *Marie Baker*, 234.

²⁵ History of Women in America, *American Women and World War II*, Doris Weatherford, New York 2008, 209-210

гуме, што се сматрало ”мушком ствари”. Тек када је рационализација добара постала свеprisутна, жене се прикључују одборима и волонтерима. До краја 1943. године, било је 76 361 чланова одбора са 91 000 асистенткиња²⁶.

3.2. Волонтирање

Током рата, америчка влада, повлачи одређене потезе учећи из искуства других држава, тачније, преузимају већ добро разрађене методе. Како је план о рационализацији хране преузет од Велике Британије, узимају се и друге методе које су биле плодноне. Још једна значајна улога додељује се женама, а то је производња хране, која је за време рата била повећана. Влада оснива Женску Земаљску Армију (Women’s Land Army), која је била задужена за производњу хране, тј. пољопривредних производа²⁷. Ангажоване су на фармама као испомоћ фармерима. Само током прве године рата, број жена које су волонтирале на фармама, скочио је са 1 на 14 посто. На почетку рата, долазило је до одбијања фармера да прихвате помоћ, али како је рат одмицао, све више мушкараца повлачено је у војску, остављајући празна радна места, која су једино могла бити попуњена женама.

Основан је Женски Волонтерски Центар (American Women Volunteer Service), са задатком да жене које желе да помогну, распоређује на послове који су у датом тренутку били неопходни. До лета 1943. локални волонтерски центри организовани су у формалну мрежу. Конгрес издваја новац за оснивање Корпорације (United States Corp Corps), где је Женска Земаљска Армија чинила поддивизију, на челу са женом²⁸. Основана је широка мрежа разних департамана који су радили у истом правцу, ангажовати што више жена. Циљна група за фармерске послове, биле су девојке које су ишле на колеџ. Оне углавном нису

²⁶ Chester Bowles, “Rationing and Price Control”, *Life* (December 13, 1943): стр.60, <<https://www.OLDLIFEMAGAZINES.COM/december-13-1943-life-magazine.html>> (17.09.2018.)

²⁷ History of Women in America, *American Women and World War II*, Doris Weatherford, New York 2008, 220

²⁸ Florence Hall, “Director of Women’s Land Army, home economist”, <<https://www.encyclopedia.com/history/news-and-education-magazines/hall-florence>>, (17.09.2018.)

тражиле надокнаду за свој рад, схватале су свој волонтерски рад као патриотски чин²⁹. Уколико би и биле плаћене, то је била симболична сума. До лета 1944. преко милион жена било је прикључено волонтерском раду WLA.

Поред фармерског волонтерског посла, влада пропагира међу цивилима стварање мини фарми и башта. Ако патриотизам није био мотив, онда је била рационализација конзервиране хране. Ускоро, скоро сваки дом имао је мини башту. Анкете показују да је 1943. године, 21 милион домова узгајало воће и поврће³⁰.

Нису само агрикултурни послови окупирали жене током рата. С обзиром да је већина знала да шије, биле су агажоване и у радионицама за израду униформи за војску. Црвени крст је имао бројку од 3 500 000 жена волонтерки. Организовани су многу курсеви, са јасно дефинисаним задацима, сви у циљу помагања војницима или њиховим породицама.

Да би се прикључиле волонтерском раду, морале су да организују своје време и породичне обавезе. Држава оснива обданишта, која су били организована да олакшају женама које су радиле у фабрикама или су волонтирале³¹. Чешће су неударе жене приступале волонтерском раду, јер је он подразумевао више сати проведених ван куће. То су углавном били послови везани за обавештајну службу, надгледање неба у случају ваздушних напада, или за војничке клубове, где су девојке долазиле да раде и да се друже са војницима, који су били удаљени од својих домова. Једна од тих младих жена, била је и Маргарита Салазар, која се присећа како је и поред напорног посла у фабрици, волела да иде у клубове, где је помагала и уживала у игранкама које су организоване за војнике³².

Сервисна Организација (USO)*, поред организовања послова који су се преклапали са пословима Црвеног Крста, бавили су се и организацијом разних

²⁹ History of Women in America, *American Women and World War II*, Doris Weatherford, New York 2008, 221-221

³⁰ Gallup, *The Gallup Poll*, 278-9

³¹ Eleanor Roosevelt, "American Women in War", <
<https://socialwelfare.library.vcu.edu/eras/wwii-1950s/american-women-war/>> (17.09.2018.)

³² Rosie The Riveter Revisited, *Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Margarita Salazar McSweyn*, 87-88

* United Service Organizations

забавних садржаја за војнике у служби и њихових породица. У сарадњи са Холивудом, организоване су забаве са филмским звездама, ради опуштања војних снага. Жене из разних сектора и помоћних трупа, такође су учествовале као волонтерке на тим догађајима.** Оно што их је вукло да буду укључене у разне хуманитарне акције, поред патриотизма, била је чињеница да је свака од њих имала неког члана породице који је био регрутован, па су на овај начин дале свој допринос.

3.3. Слободно време

Рат је трансформисао заједнице. Од мирне градске атмосфере стварју се енергични и ужурбани центри. Само пар година раније, за време кризе, новац као и посао, био је дефицитаран, а сада га за радничку класу има у довољно. Због ратне оскудице, радници су зарађивали више него што су могли да потроше. Нарочито је то био случај са онима који су радили два посла, као Хуанита. Присећајући се периода са почетка њене радне каријере, говори о ситуацији да је у једном тренутку, имала шест чекова које није уновчила, јер јој није фалило пара, а од намирница није имала шта посебно да купи³³. Судбине су свакако код сваког различите, па тако једна од испитаница наводи да је вишак зараде одлазио на дугове, који су потресали скоро сваки дом услед економске кризе пре рата, али оно што је исто, је стваран осећај недостатка намирница, тако да колико год им је драго да су добро зарађивале, на крају новац губи сврху, јер нема на шта да се потроши³⁴.

Иако је свакодневни живот био ужурбан, времена за забаву је било, нарочито међу радном омладином. Радио је, без икакве сумње, био најзначајнији извор како информисања тако и забаве током рата. Уосталом, био је много јефтинији вид информисања од телевизије. Скоро сви су имали радио. Преко 80 посто домова у Америци било је покривено радио фреквенцијом. Анегдоту која приказује распрострањеност радио апарата, наводи Марија Стамп, чији је муж био сервисер за апарате, па како каже, често је била једина у

³³ исто, *Juanita Loveless*, 138

³⁴ исто, *Helen Studer*, 189

Америци без радија, јер су увек били растављени због делова³⁵. На радио програму су пуштана обавештења о току битака, стања у војним базама, поруке од председника. Радио драме биле су веома популарне, као и патриотска музика. Био је најаче пропагандно оруђе, због велике покривености.

Услед недостатка горива, и смањења туризма, најчешћи вид провођења слободног времена подразумевао је шетње, одласке у биоскоп и разне клубове. Удате жене, слабо су излазиле због већих обавеза, али млади су имали организоване вечери у разним клубовима. Тако је свака група имала своје место где проводи време. На примеру Маргарите видимо да је, мексички клуб (Logia Alma Joven, огранак Хиспано америчке алијансе), био је место за окупљање миграната у Лос Анђелесу³⁶. Међутим, рат доноси промене на социјалном плану. Рузвелтова забрана о дискриминацији у ратној индустрији и државним установама, доноси промене и на социјалном плану. Долази до мешања различитих расних група, разбијајући дубоко укоренењу сегрегацију. Кристина Хил, била је једна од младих Афроамериканки која се дружила и са белцима, које су, каже, увек привлачили њихови клубове, који су током рата постали отворени и за друге расне групе³⁷. Клубови за војнике, у којима су организовани плесови и музика, такође су били место окупљања младих девојака. Сматрало се да је организација забава за трупе била кључна да се добије рат. Музика, комедије и лепе девојке служиле су да војницима да их подсети за шта се боре; за дом, сигурност и слободу.

Влада је диктирала правила масовним медијима, уз високу цензуру, која је имала за циљ, искључиво подизање морала цивилима и одржавање вере да ће рат бити завршен у њихову корист. Када је Канцеларија за Ратно Имформисање успостављена (OWI), да би избегао контроверзе око коришћења медија у пропагандне сврхе, Рузвелт је објавио да ће OWI, ширити информације о владиним програмима, али на неутралан начин³⁸.

Вид забаве, који је био омиљен међу Америкацима, и око чега се свака испитаница слаже, јесу биоскопи. Слободно време, најчешће су проводиле у

³⁵ исто, *Marie Stumph*, 58

³⁶ исто, *Margarita Salazar McSweyn*, 82

³⁷ исто, *Fanny Christina Hill*, 40

³⁸ *Creating Rosie the Riveter, Class, Gender And Propaganda during World War II*, Maureen Honey, The University of Massachusetts Press 1984, 30

биоскопима, нарочито на отвореном, где су могле доћи аутомобилом³⁹. С обзиром, на популарност, били су идеални за обликовање одређеног мишљења и понашања током рата. Филмови које је влада финансирала, (Office of War Information)⁴⁰ у сарадњи са Холивудом, пролазили су кроз разне регулативе садржаја. Кључно је било да се рат прикаже у што позитивнијем светлу, игноришући негативне ефекте. Са порастом филмске индустрије, долази до настанка глумачких звезда, које су имале јак утицај на јавност, па су коришћене у патриотске сврхе, појављујући се у разним рекламама, пружајући подршку својој земљи која је у рату.

Магазини су били још један медиј који је уживао велику популарност. Биро за Магазине (Magazine Bureau), основан је у јуну 1942. са циљем да утиче на уреднике, да шире информације које ће креирети одређено мишљење јавног мњења. Шеф Бироа, била је Дороти Дјукс, лична пријатељица Елеоноре Рузвелт⁴¹. Као лако доступно средство, били су идеални за ширење државне пропаганде. Женски магазини, били су оријентисани на домаћице и жене које су се прикључивале индустрији. "Мишљење" (La Opinion), часопис за Латиноамериканке, излазио је на шпанском језику, и био је оријентисан на приче о женама које су радиле у фабрикама за одбрану, које су пружале добре плате и сигуран посао. Исто тако, у најразвијенијим индустријским центрима, као што је Лос Анђелес, излазили су магазини за Афроамериканце, са истим циљем., као што су "California Eagle" и "Los Angeles Sentinel"⁴². Једна од испитаница, Тина Хил, наводи да су јој часописи, за Афроамериканце помогли приликом пресељења у Калифорнију, јер је била обавештена о пословима а такође и стању у црначкој заједници⁴³.

Током рата, поред свакодневних брига о својим најмилијма, који су на фронту, поред ујурбаног живота жена које су биле запослене и још

³⁹ Rosie The Riveter Revisited, *Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Fanny Christina Hill*, 40, *Mary Stumph*, 64, *Betty Jeanne Boggs*, 112

⁴⁰ "Office of Emergency Management. Office of War Information". 6.13.1942-9.15.1945, < <https://catalog.archives.gov/id/10454749> > (18.09.2018).

⁴¹ Creating Rosie the Riveter, *Class, Gender And Propaganda during World War II*, Maureen Honey, The University of Massachusetts Press 1984, 36

⁴² "California Eagle", < https://en.wikipedia.org/wiki/California_Eagle >, "Los Angeles Sentinel", < <https://lasentinel.net/about> > (21.09.2018).

⁴³ исто, *Fanny Christin Hill*, 35, "Californian Eagle", "Los Angeles Sentinel"

волонтирале, оних које су водиле домаћинства и бринуле о деци, поред свих тих околности, социјални живот био је веома буран. Домаћице које пре рата нису радиле, сада излазе из кућа, упознају нове људе, стварају се пријатељства. Једна домаћица рекла је: ”Били смо срећни иако је трајао рат”⁴⁴.

3.4. Брачно питање у ратно време

Са почетком рата, број склопљених бракова у Америци драстично скаче. Мотиви мушкараца за улазак у брак, углавном су били окренути идеји, да желе да осете брачни живот пре него што буду послати на фронт, уз ризик да се више не врате кући. Највећа стопа склопљених бракова у току рата била је у Сијетлу, где се бележи пораст од 300 посто⁴⁵. После Перл Харбура, пораст склопљених бракова је за 60 посто већи на нивоу целе државе, у односу на прошлу годину у исто време. Сам рат, могућност да неће дочекати сутрашњи дан, охрабривао је младе жене да пристану на брак. Иако је прибележен велик број исхитрених бракова, међу партнерима који се нису познавали довољно добро, рат је, такође, ”погурао” оне који су били у дужим везама. Многи млади мушкараци, улазили су у брак да би избегли одлазак на фронт, јер политика државе била је таква, да уколико је мушкарац једини привређивао, био је ослобођен војне дужности, дакле бежали су од службе. Жене су биле неодлучне око улоге коју су требале да преузму у овом случају. Постојала је сумња из ког разлога јој је понуђен брак. Да ли су требале да се жртвују зарад мушкараца, дајући отказ са посла, што се очекивало од жене у то време, да би прихватиле улогу домаћице?

Како је рат одмицао, све више жена запошљава се да допринесе ратној индустрији. Традиционализам, дубоко укорен у америчком друштву, није дозвољавао мушкарцима да на то гледају благонаклоно. Од свих удатих интервјуисаних жена, таква ситуација прибележена је код већег броја, где се

⁴⁴ исто, *Marie Baker* “ It was a happy time, really, even though it was a wartime”, 237

⁴⁵ *History of Women in America, American Women and World War II*, Doris Weatherford, New York 2008, 247

поред супруга, огорчење јављало и код остатка породице, родитеља, браће⁴⁶. Да би прихватили ту нову улогу жене, као запослене, гледали су на то као привремено решење, које је било условљено околностима у којима се налази земља, а и сама државна политика је то охрабривала. По искуству саветнице у једној од одбрамбених фабрика, ком год социјалном статусу и раси да су припадале, жене су са мужевима имале исти проблем. Како каже, њихово виђење брака, било је такво да су они ти који хране и снабдевају породицу, и то је многе жене терало да дају отказ, нарочито ако дође до осуђивања о запостављању деце. Оне су биле ту да помогну око решавања проблема, јер је одсутност са посла била честа⁴⁷. Било је и оних, које су искористиле су пословне прилике и економску независност, као Марија Бекер, и обезбедиле живот деци и себи⁴⁸.

Рат је традицију окренуо наопачке. Младе жене, које су волонтирале, долазиле су у контакт са војницима. Многе од њих, у журби да се удају, одустају од формалности које су биле важне њиховим мајкама.

Они који су били против толиких бракова склопљених на брзину, као аргумент, користили су примере из Првог Светског рата, где је високу стопу склопљених бракова, касније пратила и висока стопа развода. То се показало као тачно и овог пута. Између 1940. и 1944. стопа развода скочила је са 16/100 на 31/100 разведених, скоро дупло више него пре рата⁴⁹. Разлози за развод били су разни. Пошто су склапани бракови између супружника који се слабо познају, долазило је углавном до преваре са обе стране⁵⁰. Разводи долазе и из чињенице да су жене, које су нашле запослење у току рата, док су им мужеви били одсутни, уживале у својој економској слободи, па су са повратком супруга из војске биле невољне да је се одрекну.

Економска независност и пословне могућности, отворене током рата, доводе до тога да жене излазе из бракова. Проблем је био, што та финансијска

⁴⁶ Rosie The Riveter Revisited, *Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, Chlarlcia Neuma, 163, *Helen Studer*, 184-187, *Beatrice Morales Clifton*, 208

⁴⁷ исто, *Susan Laughlin*, 249-250

⁴⁸ исто, *Marie Baker*, 228

⁴⁹ History of Women in America, *American Women and World War II*, Doris Weatherford, New York 2008, 259-260

⁵⁰ исто, 258

*Стопа венеричних болести порасла је за 70% у првој години рата

слобода, није значила и правну. Уколико суд одлучи, захтев за развод брака је могао бити одбијен. Управо је реформа закона везаних за развод брака, била један од првих приоритета послератних феминисткиња⁵¹.

4. Ратна индустрија

4.1. Регрутација нове радне снаге

Више него било који други рат у историји, Други Светски рат је био борба за производњу. Производња је била кључна за победу, а жене су биле кључне за производњу. С обзиром на чињеницу да је 10 милиона мушкараца било послато у рат, да су они који су остали већ били запослени, жене су биле те од којих је зависила производња добара.

Почетком рата, Америка тек излази из кризе која је проузроковала велики број незапослених мушкараца. Сходно томе, први послови, који су се појавили за одбрамбену индустрију, били су понуђени мупкарцима. На разговорима за посао, жене су одбијане и убеђиване да оне нису за тржиште рада, већ да им је место у кући да воде домаћинства. Јавност је одбијала идеју жене која ради, нарочито ако је удата. Интересантан је пример једне младе раднице, док још није била у браку, где каже да је имала обавезу да ради и оно што заради, предавала је мајци, задржавајући за себе пар долара, док је одмах након удаје, дала отказ⁵².

Када је рат почео, да би се производња наставила, ови ставови морали су да се превазиђу. Мањак мушке радне снаге значио је регрутацију нове, а то су биле жене. Убедити жене, а и сву јавност, да занемаре осуде и традиционалне ставове, био је један велик и озбиљан пропагандни посао. Преко радија, плаката и магазина, на све стране буђен је патриотизам. Узимајући емоције у фокус, жене су подсећане да су њихови мужеви, браћа и синови отишли у рат да бране земљу, а да би и оне дале допринос, и њихова жртва не буде узалудна, позиване су да се укључе производњи хране и других неопходних ствари за трупе. Вођена

⁵¹ исто, 261

⁵² Rosie The Riveter Revisited, *Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Marye Stumph*, 57

је кампања у два правца Први је охрабривање жена да приступе радној снази, нарочито секторима где су радили мушкарци, а други, убеђивање јавности да су традиционални ставови о жени као домаћици нетачни и погубни за земљу у овом тренутку⁵³. Хуанита је била једна од девојака која је осетила да кампања делује, јер сећа се, како су молили за раднике на све стране, без обзира на искуство, расу и годиште⁵⁴.

Индустрија и образовне установе радиле су заједно, уводећи у школе, као изборне предмете, тренинге за рад у фабрикама, који су прилагођени женама. Само 3 посто жена, 1941. године похађало је ове часове, док је тај постотак за годину дана скочио на 30⁵⁵. Училе су како да варе, закивају нитне, обрађују лимове и друге послове неопходне за рад у индустрији. Већина жена сведочи о томе да им је приликом присупању у фабрику, први посао на који су биле постављене био је закивање⁵⁶, а напредовање је било очигледно ретко, јер од испитаних радница само једна потврђује померање на вишу позицију⁵⁷. Обука је била обавезна за све и трајала је између 2-6 недеља, затим су одлазиле у фабрике, на рад уз супевизора. Мушкарци, са породицама, који нису отишли у војску, посао су добијали одмах са бољом платом од жена.

Улазак жена у индустрију, повлачило је и прилагођавање постројења за нову радну снагу. За то су били неопходни менаџери који су водили рачуна о потребама жена, тако да је и тај сектор повећан. Услед пораста индустријске производње, долази до изградње нових центара, који вапе за новим радницима, што покреће масовну миграцију становништва. Градови се увећавају вртоглавом брзином.

Поред кампање за запошљавање домаћица, неударе жене биле су исто у фокусу. Оне су посматране као раднице на одређено, док се не удају, па се претпостављало да ће бити вољне да дају отказе када се војници врате са

⁵³ *Creating Rosie the Riveter, Class, Gender And Propaganda during World War II*, Maureen Honey, The University of Massachusetts Press 1984, 47

⁵⁴ *Rosie The Riveter Revisited, Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Juanita Loveless*, 135

⁵⁵ *History of Women in America, American Women and World War II*, Doris Weatherford, New York 2008, 118

⁵⁶ *Rosie The Riveter Revisited, Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Charlicia Neuman*, 164, *Helen Studer*, 187, *Beatrice Morales Clifton*, 210

⁵⁷ исто, *Marie Baker*, 232

фронта. Усмеравање ученица и студентикиња у индустрију није било лако, Анкете рађене четрдесетих година показују да су млађе жене преферирале канцеларијске послове, иако су мање плаћени. Па не чуди и став Маргарите Салазар, која је напустила посао у фабрици и запослила се у типично женској области, козметичком салону. Одбијала су је правила облачења и само окружење⁵⁸. Међутим, чињеница је да су студентикње чиниле на крају рата 1/5 радница у индустрији. Улазак жена у индустрију био је добровољан и без присиле. Прилагођавале су се времену у ком живе и одговориле на потребе државе.

Авиоиндустрија била је најпривлачнија грана за запошљавање. До 1944. Сједињене Америчке Државе су производиле 120 000 авиона годишње. Многе од тих авиона, произвеле су фабрике у којима су већински радиле жене. Фабрике за производњу авиона, биле су толико велике, да су личиле на мање градове. Била је то велика промена окружења за жене које су до скоро биле домаћице, упућене само на кућне послове и одгајање деце.

Нису све жене које су прешле у индустрију биле домаћице. Већина њих имала је неко радно искуство. Истраживања Женског Бироа (Women's Bureau), о радном искуству запослених жена у 10 ратних постројења, показују да је само 25 посто имало мање од две године искуства. Скоро половина је била у радном односу најмање 5 година, а 30 посто, најмање 10 година. Овај извештај показао је да су само 1/3 запослених жена у индустрији, пре рата биле домаћице, што у суштини оповргава тврдњу и популарно мишљење да су жене које су ушле у ратну индустрију биле из средње класе, домаћице, напротив, биле су са претходним радним искуством, углавном разведене, удовице и студентикње којима је требао новац⁵⁹.

Афроамериканке су чиниле значајну радну снагу. Оне су пре рата, углавном биле запослене као кућне помоћнице у кућама Англоамериканки. Ратно стање, искористиле су да нађу боље плаћене послове. Како је једна од

⁵⁸ исто, *Margarita Salazar McSweyn*, 90

⁵⁹ *Creating Rosie the Riveter, Class, Gender And Propaganda during World War II*, Maureen Honey, The University of Massachusetts Press 1984, 19

интервјуисаних жена, након рата рекла, ”Хитлер је био тај који нас је истерао из кухиња белаца”⁶⁰.

Новац је био главни мотив уласка у одбрамбену индустрију. Огласи и рекламе, представљали су послове као гламурозне, да уколико уђу у фабрике, неће изгубити женственост, упознаће момке. Искуства запослених жена говоре другачије. Општи утисак је да се радило много, са мало пауза, уз посебне услове рада, правилима облачења, са супервизорима који су углавном били мушкарци. У постројењима, биле су одвојене од мушкараца⁶¹. Стандардна радна недеља била је 48 сати, укључујући и суботу⁶². Иако је законом одређено радно време, многе жене, као Тина Хил, ради веће плате, остајале су прековремено, радећи смене од 10 часова, што износи око 70 часова недељно, ако се дода и време потребно за долазак и одлазак са посла⁶³. Улазећи у индустрију, биле су способне да зараде себи и породици довољно новца, што раније није био случај.

Поред авиоиндустрије, радиле су и у бродоградњи, фабрикама за производњу муниције и наравно и даље је забележен највећи пораст запоселних жена у цивилним пословима који су такође били од великог значаја. Производња хране, одеће и разне услуге, послови који су пре рата биле типично женски, разне службенице, менаџерке, конобарице, све су давале свој допринос рату, верујући да тако помажу победи, а при том добро зарађивале.

4.2. Жене у мушком свету

Пре него сто су САД ушле у рат, приватни индустријалци у сарадњи са америчком владом, радили су на припремању терена за приступање жена у индустрију. Рађена су истраживања да би се одредило на којим пословима би жене биле најпродуктивније и који би им највише одговарали. Саветници као

⁶⁰ Rosie The Riveter Revisited, *Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Fanny Christina Hill*, 42

⁶¹ исто, *Mary Stumph*, 62, *Margarita Salazar McSweyn*, 85, *Betty Janne Boggs*, 111, *Juanita Loveless*, 136

⁶² “Hours of Work in US history”, <<https://eh.net/encyclopedia/hours-of-work-in-u-s-history>> (21.09.1018).

⁶³ исто, *Fanny Christina Hill*, 39

што је Сузан, помагали су у томе⁶⁴. Како је време пролазило, рат је трајао, жене су постале неизоставни чинилац за допринос рату, па је придавана пажња проблемима и потребама жена, како би се на све начине повећала радна ефикасност и смањила одсутност с посла.

Брига о деци, становању, за оне које су се преселиле ради посла, превоз, разне градске услуге, ограничено време за куповину ионако редукованих намирница, морали су да се посматрају као колективни проблем. Социјалне службе, као што су обданишта, оснивани су ради помоћи мајкама које су биле запослене. Међутим те установе су подмиривале само 10 посто потреба тржишта, тако да су чланови породице, углавном баке, уколико је било могуће, прискакале у помоћ запосленим мајкама.

Велике одбрамбене фабрике, запошљавале су женске саветнице, које су имале задатак да олакшају женама улазак у фабричке послове и да их упуте на разне службе на које имају право и које би им биле од помоћи. Женски Биро је помагао развој тог програма. Саветнице су биле ту, да објасне женама правила облачења, које је било неопходно ради безбедности на послу. Никад раније, жене нису биле принуђене да у јавности носе било шта друго осим сукње, а сада, уласком у мушки свет, тражено је од њих да обуку панталоне. Све испитанице имају као прво сећање на посао, промену стила облачења⁶⁵. Фризуре које су носиле раније, нису биле дозвољене, па су многе биле ошишане на кратко уз обавезно ношење капица или турбана. Накит је такође био забрањен, укључујући и венчано прстење, што је најтеже падало католкињама. Убрзо су уведене униформе, које су на неку руку одговарале и радницама, које нису морале да размишљају шта да обуку на посао, и супервизорима, јер су лакше имали преглед на све неправилности о којима се водило рачуна.

Нису само жене морале да се прилагођавају послу у типично мушкој области. Мушке колеге, такође су морале да се привикну на присуство жена. Почетком рата, полна сегрегација била је сасвим уобичајена, да су се чак и разговори за послове обављали у различито време за мушкарце и жене. То је олакшавало одређивање радних места и утврђивање сатнице, која је била виша

⁶⁴ исто, *The women's Counseleros*, 241

⁶⁵ исто, *Marye Stumph*, 62, *Margarita Salazar McSweyn*, 85, *Betty Jeanne Boggs*, 111, *Juanita Loveless*, 136, *Beatrice Morales Clifton*, 210

за мушкарце⁶⁶. На почетку рата, жене су у фабрикама биле одвојене чак и у кантинама. На основу сведочанстава жена, увиђа се да су све имале непријатности са својим мушким колегама, у различитој мери. Старији радници, сматрали су да женама није место у фабрикама, па су жене често потцењиване и вређане на радном месту⁶⁷. Протести менаџменту били су чести. Међутим, менаџмент уместо утиче на едукацију мушкараца и промену њиховог понашања, само је подсећао на поштовање правила фабрике. С обзиром да су мушкарци стална радна снага, а жене привремено запослене у индустрији, нису имали потребе да се пуно упуштају у проблем.

Синдикати су по правилу, требали да воде рачуна о својим женским радницама, али ту долази до новог проблема. Све велике фабрике, имале су организоване синдикате, проблем је био што је доста жена, на посао у индустрији, гледало као на привремено место рада, па због тога нису улазиле у синдикате. Уколико би избио било какав проблем, синдикати нису могли помоћи, а фабрике су биле превише јаке да би се појединац изборио са њима.

Афроамериканке, током рата, имале су помоћ разних црначких организација, које су организовале демонстрације и маршеве ка бироима за запошљавање, тражећи више пословних прилика за црнце⁶⁸. Њихови синдикати, припремали би жене за одређене послове који су били тражени у фабрикама, такође су се бавили жалбама о дискриминацији, која је била честа према Афроамериканцима. Тина Хил, на свом личном примеру, потврђује да је била дискриминисана и да су постојала одељења у фабрици у која није смела ићи због нетрпељивости белаца према црнцима, али исто тако сведочи о отказима које су ти исти добијали уколико би правили веће проблеме⁶⁹.

По завршетку рата, мушкарцима који су се враћали са фронта, били су обећани њихови послови. Жене су то углавном прихватале, и без пуно буке враћале се првобитном животу.

⁶⁶ Creating Rosie the Riveter, *Class, Gender And Propaganda during World War II*, Maureen Honey, The University of Massachusetts Press 1984, 21

⁶⁷ Rosie The Riveter Revisited, *Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Helen Studer*, 187, *Beatrice Morales Clifton*, 209

⁶⁸ Negro Victory Committee, организација која је предводила демонстрације

⁶⁹ исто, *Fanny Christina Hill*, 36, 38, 43

4.3. Дискриминација

У налету нових пословних прилика током рата, жене се сочавају са културолошким стереотипима о запосленој жени. Рат мења ситуацију на пољу рада. Повлачење мушкараца на фронт, оставља простора за нову радну снагу. Жене прихватају послове из области које су пре тога биле сматране искључиво мушким.

У одбрамбеној индустрији, нису све позиције биле доступне женама које су радиле у фабрикама. Марија Стамп сведочи о свом личном искуству, где је након премештаја на машинске поправке, у авиофабрици, дошло до протеста запослених мушкараца, и била је премештена на друго радно место. Како је све више мушкараца повлачено у војску, жене су добијале послове машиниста, али нису смеле тежити најбољој класи*⁷⁰. Иако је државна политика и пропаганда, радила на томе да привуче жене на радна места која су остала празна након одласка мушкараца на фронт, традиционализам је био јак и долазило је до проблема. Позиције инструктора, такође су биле искључиво мушке, док су жене могле бити супервизори/контролори и понекад менаџери.

Већина запослених жена, током рата, није била у одбрамбеној индустрији. Прихватале су канцеларијске послове, који су раније били мушки. Пружена им је прилика да уђу у нову сферу, са добрим финансијским приходима, много већим него које су имале претходних година, али опет знатно мањим од прихода мушкараца који су радили исти посао.

За већину Афроамериканки, рат је био прекретница. Експанзија послова у индустрији, заједно са Рузвелтовом наредбом о забрани дискриминације при запошљавању, помогло је женама да, промене послове, који су углавном били послови кућних помоћница у домаћинствима белаца. 1940. године, преко 55 посто жена, које нису биле белкиња, радиле су као кућне помоћнице, десет година касније, та цифра пада на 15 посто. Масовна миграција на Запад Америке, изазвана је развојем одбрамбене индустрије и понудом послова са

⁷⁰ исто, *Marye Stumph*, 63-64, *Vultee Aircraft*, фабрика у којој је радила.

* То су углавном биле позиције механичара и машиниста, где уколико би жена и била добра за тај посао, могла је бити у Б класи, док је А класа била искључиво за мушкарце.

бољим платама. Калифорнија је имала 3 до 4 пута веће плате од других делова државе. Сегрегација је била свеприсутна, и поред забране дискриминације. Одређене фабрике, запошљавале су искључиво Афроамериканце*, да не би долазило до мешања са белцима. Марија Бекер, наводида је било жена које су одбијале да раде са Афроамериканкама а уколико би радиле, тражиле су премештај⁷¹. Такве фабрике, углавном су биле лоциране близу црначких заједница. Тина Хил, била је једна од запослених Афроамериканки у компанији са већински запосленим црнцима и како каже, приликом пријема у фабрику, Афроамериканке су у већини случајева добијале лошије послове, који су подразумевали и лошије плате⁷². Латиноамериканке су такође осећале дискриминацију, али не у мери као Афроамериканке.

Запошљаване су саветнице да ублаже дискриминацију и олакшају комуникацију између колектива. Како се рат полако смиривао, долази до бојазни да неће бити послова за војнике који се враћају, нарочито после анкете, која је показала да чак 75 посто запослених жена жели да задржи посао. Иако је било оних које су добровољно давале отказе, већина је сматрала да су дискриминисане у истом облику као пре Перл Харбура. Од 45,3 посто жена које су имале добра примања 1943. године, већ након три године, 1946, број пада на 25 посто⁷³. Док су се жене враћале на старе послове (домаћице, учитељице, женски сектори), мушкарци који се враћају из рата, преузимају послове у фабрикама. До априла 1947, претходни модел запошљавања опет је успостављен.

4.4. Баланс између посла и породице

До маја 1943. године, 1/3 запослених жена биле су мајке са малом децом. У поређењу са данашњим начином вођења домаћинства, које је олакшано на

* North American Aviation, имала највећи проценат запослених Афроамериканки од свих фабрика за производњу авиона.

⁷¹ исто, *Marie Baker*, 230

⁷² исто, *Fanny Christina Hill*, 37-38, 42

⁷³ *Creating Rosie the Riveter, Class, Gender And Propaganda during World War II*, Maureen Honey, The University of Massachusetts Press 1984, 24

разне начине услед развоја институција и технологије, вођење домаћинства, био је озбиљан посао. Већина домова није имала веш машине, вода је доношена са бунара, купатила су била изван куће. Фрижидер је био луксуз. Пеглање, сушење одеће, све је било отежано. То је био посао који је захтевао добру организацију времена. То што жена није била запослена, није значило да није окупирана обавезама.

Уласком у радни однос, нарочито индустријски сектор, жена добија дуплу одговорност. Радно време у фабрикама било је регулисано али радни дан трајао је преко 9 сати, што када се дода пут од и до посла, знатно продужава радну недељу од прописаних 40 часова. У случају Маргарите, која је радила ноћне смене, морала је су све обавезе које има према деци и дому да обави у јутарње време, када дође са посла, што је често значило легање у подне⁷⁴. Имајући у виду уведено рационализацију производа, сва куповина обављала се на дневном нивоу, без прављења залиха. То проширује дневне обавезе, које су падале на жену. Мушкарци, заштићени синдикатима, добијали су дневне смене, у ноћне ишле највише Афроамериканке.

Да би охрабрила жене, држава прави симбол женске радне снаге, *Rosie the Riveter*, која је увек приказивана како успешно балансира између посла и породице. Пропаганда је била усмерена на представљање жене као способне да се носи са свим обавезама, и пословним и породичним, па не ретко, помоћ мужева око вођења домаћинства, је изостајала. Оно што је држава тражила од њих, они су урадили, а то је прихватање и давање дозволе жени да се запосли.

Није била реткост, да жене узимају слободне дане, да би обавиле све обавезе везане за дом. Удате, запослене жене, које су сматрале да је посао, ништа друго до патриотска дужност, као такав није смео да угрози традиционалне вредности које су поштоване и с обзором на чест изостанак помоћи од стране породице. Беатрис Моралес, била је једна од тих која је дала отказ, услед немогућности обављања обавеза и према породици и према послу⁷⁵.

Најчешћа помоћ која је требала женама била је око бриге о деци, око чега се слажу све испитанице које су имале децу а биле запослене у фабрици⁷⁶, затим

⁷⁴ *Rosie The Riveter Revisited, Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Margarita Salazar McSweyn*, 75

⁷⁵ исто, *Beatrice Morales Clifton*, 212

⁷⁶ исто, *Marye Stumph*, стр. 61, 64, *Marie Baker*, 231

боље радно време продавница, организованији транспорт, краће радно време на послу и испланирана производња. Супермаркети нису постојали, што је повлачило куповину производа на различитим местима (пекаре, меснице, пиљарнице, апотеке), банке и поште су радиле у само одређено време током дана а кредитних картица није било. Све то изискивало је време, којег жене нису имале довољно. Неке локалне заједнице, покушавале су да нађу решење за одређене проблеме запослених жена. Организовани су продужени боравци у школама и отворани дечији центри⁷⁷. Само Лос Анђелес је имао 20 дечијих центара отворених 1943. године, али то није било ни близу од довољног за тако велику заједницу. Такође су и веће фабрике, које су већински запошљавале жене, унајмљивале васпитачице, које су чувале децу радница*. Хуанита наводи да су се самохране мајке, као што је она, организовале заједно унајмљивале дадиље, које су обично биле Афроамериканке, да чувају децу док су оне на послу⁷⁸. Услед недостатка државних институција, саме су се сналазиле.

Са једне стране, жене су осуђиване што занемарују децу и породичне обавезе, уколико иду на посао, а са друге, огромна кампања се водила како би привукла што више жена у индустрију и послове од круцијалне важности, жене су оптуживане да не прихватањем послова, помажу Хитлеру да добије рат. Ни сама јавност није знала шта жели од жене и коју улогу она треба да прихвати.

⁷⁷ Eleanor Roosevelt, "Community Facilities Act", 1942, <http://www.usspotomac.org/contact/documents/pcfall_eleanor_roosevelt_child_care.pdf> (21.09.2018)

* Douglas Aircraft, фабрика са већински запосленим женама

⁷⁸ исто, *Juanita Loveless*, 144

5. Закључак

Рат је донео значајне промене у животе жена. Питање је било, колико су те промене трајне. Овај рад, заснован је на сведочанствима жена које су биле директне учеснице у свим описаним сегментима. Њихово искуство, приказује процес промене, условљен ратним околностима, које су биле другачије код сваког понаособ, у зависности од старосног доба, расе и социјалног статуса.

Када је реч о женама запосленим у ратној индустрији, иако је проценат оних које су дале отказ након рата велик, има и оних којима је то искуство било прилика да остану у ”мушкој” индустрији, која је и након рата била боље плаћена од типично женских послова.

За Афроамериканке, бенефит је био можда још и већи, јер су кренуле напредовање са још нижих позиција, претежно везаних за рад у домаћинству белаца. Оне су се бориле за своје послове и након рата, нарочито у авиоиндустрији, уз помоћ синдиката и разних организација. Већина запослених жена није имала ту врсту помоћи па се враћала традиционално женским пословима, неке добровољно као Маргарита Салазар⁷⁹, сматрајући да је то посао за мужкарце, а неке принудно, добијајући отказ, као Марија Стамп⁸⁰. Нису све жене гледале на послове као ”мушке” и ”женске”. Неке су биле вођене другим мотивима приликом запошљавања. Самохране мајке, као Хуанита Ловелс, нису имале пуно могућности око избора, с обзиром да нису сви послови пружали флексибилно радно време које им је требало⁸¹. Можда би њихови животи били другачији, да су раније организоване установе за бригу о деци.

Рат доноси и промене на социјалном плану. Услед отварања нових раних места, руше се расне баријере, јер се другим расама нуде послови који су раније били резервисани искључиво за белце. Афроамериканци добијају прилику за запослење у индустрији која је била резервисана за Англоамериканце, што опет не смањује дискриминацију, али тензије су стишаване запошљавањем саветника, који су се бавили тим проблемима. Иако је постојала сегрегација у

⁷⁹ Rosie The Riveter Revisited, *Women, The War and Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York 1988, *Margarita Salazar McSweyn*

⁸⁰ исто, *Marie Stumph*

⁸¹ исто, *Juanita Loveless*

фабрикама, постоје знакови релативно отворене интеракције па чак и склапања пријатељстава између Англо, Афро и Латиноамериканца. Мексиканке и Англоамериканке ишле су на ручак, како Беатрис Клифтон тврди⁸²; док је Маргарет Мексвејн, Мексиканка, помињала везу са Англоамериканцем⁸³. Односи са Афроамериканкама били су искључиво везани за фабрику, без приватног дружења, али случај једне раднице, Кларисе, показује жељу за укључивањем колегинице, Афроамериканке у свој приватни свет⁸⁴. Упркос социјалним разликама између раса, направљен је значајан помак. Друштвени животи, ових запослених жена су се проширили што је директно повезано са радним искуством у ратном периоду.

Младе раднице имале су још бурнији социјални живот. Разне активности биле су организоване за запослене, а дружења су била редовна и на забавама за војнике, организованим у камповима⁸⁵.

Рат је утицао да Сједињене Америчке Државе постану сложенија и мање хомогена средина, а жене увучене у ратну индустрију, биле су активне учеснице тог процеса. Након четири године рата, друштво и држава вапе за нормализацијом ствари. Магазини су опет преплављени рекламама и причама које промовишу идеалан дом и породицу. У том идеалном дому, мушке и женске улоге враћају се на предратно стање. Потенцијална социјална промена, била је условљена ратном потребом. На кратко, жена је била представљена као кључни чинилац, што је оставило дуготрајне промене, које се виде и данас.

⁸² исто, *Beatrice Morales Clifton*, 211

⁸³ исто, *Margarita Salazar McSweyn*, 86

⁸⁴ исто, *Charlcia Neuman*, 165

⁸⁵ исто, *Marie Baker*

6. Извори и Литература

6.1. Литература

- American Women and World War II, *History of Women in America*, Doris Weatherford, New York 2009.
- Creating Rosie the Riveter, *Class, Gender and Propaganda During World War II*, Maureen Honey, The University of Massachusetts Press 1984.
- *America: A Narrative History*, vol. 2, G.B.Tindall and D.E.Shi, New York 2007⁷
- *Moderna Americka Kultura*, Kristofer Bigsbi, Podgorica 2009.

6.2. Извори

- Rosie the Riveter Revisited: *Women, The War and The Social Change*, Sherna Berger Gluck, New York, 1988.
- Gallup, *The Gallup Poll*
- <http://www.nber.org/papers/w3203.pdf>
- <https://www.womenshistory.org/>
- <http://womenofwwii.com/category/posters/>
- <https://guides.library.harvard.edu/c.php?g=357201&p=2426618>

